

YOLUN YOLUMUZA DÜŞEN GÖLGESİ
Sözcük Sayısı: 3869

Araştırma Konusu: Behçet Çelik'in "Yolun Gölgesi" adlı yapıtında 'göç' bir olgu olarak nasıl işlenmiştir

Kategori: Kategori 1

Mayıs 2022

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ..... 3-4

II.GELİŞME.....5-12

II.I. Duygusal Göç 5-7

II.II. Fiziksel Göç 8-10

II.III.Düşünsel Göç..... 10-12

III.SONUÇ..... 13

IV. KAYNAKÇA15

I.GİRİŞ

Günümüz yerleşik toplumlarının en önemli sorunlarından biri olan göç sorunu, yerleşik toplumlar açısından kendi kültür değerlerine bir tehdit gibi algılanmakta ve göç eden bireylere karşı bir ön yargı ve toplumsal baraj oluşturmaktadır. Oysaki göç edenler açısından bakıldığında yerleşik hayata sahip olan bireyler için bir tehdit olan göç olgusu, bu kişiler yönünden bir tehditten ziyade, hayatta kalabilme ve kendini ifade edebilme gerçekliği olarak ortaya çıkmaktadır. Bu insanların duygu dünyası derinden etkilenmekte ve bu durum göç edilen topluma entegrasyonu daha da zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, göç eden insanların duygu ve düşüncelerinin daha iyi anlaşılması uyum sağlama sürecini kolaylaştıracak ve uyum içinde yaşayan toplumlar oluşturacaktır.

Göç, bulunulan mekândan ve kültürden istek doğrultusunda veya zoraki bir biçimde ayrılma eylemidir. Bu eylemin tasvir edilmesinde kullanılan sözcükler, söz konusu göçün zoraki veya istekli bir biçimde mi gerçekleştiğini gözler önüne sermektedir. Göç etme durumu çoğunlukla uzun, yorucu ve zorlu bir süreç olarak bilinmekle birlikte, bu sürecin zorluk derecesi insanların kimliklerine, arzularına, fiziksel yeterliliklerine veya buldukları bölgeye ait hissetme durumlarına göre şekillenebilmektedir.

Kimliklerin yapıtaşları olan aidiyetlerden bir tanesi de bulunulan ve doğulan, ‘ait’ olduğu savunulan kültürler, mekanlardır. Mekan kavramını yalnızca bir “yer” olarak değerlendirmek, oldukça sık düşülen bir yanlgı ve ön yargılı bir düşüncedir. Zira mekanların yapılarında “yer” olarak tanımlanmalarına neden olan somut değerlerden çok soyut değerler yer almaktadır. Bu değerler; kültür, sosyal faaliyetler, bireysel ve toplumsal bazda somutlaştırılan düşünceler ve farklı kimlikler olarak örneklendirilebilmektedir. Bu tezde mekan kavramı, incelenecek yapıt göz önünde bulundurularak üç ana başlık altında değerlendirilmiştir. Etnik mekanlar, fiziksel mekanlar ve bedensel mekanlar. Etnik mekan, mekânın birçok etnik gruba ait olması durumunda belirli sınırlar çizilmesi doğrultusunda oluşmaktadır. Mekâna hakim kokular, sesler, anılar, kültürel veya sosyal izler her mekanın barındırdığı farklı yaşamı yansıtmaktadır. Fiziksel mekanlar, mekanlara maddesel boyut kazandırılmasıyla ortaya çıkan somut kavramlardır. Çevreden etkilenmesine kıyasla çevreyi etkilemesi ve şekillendirmesiyle öne çıkarlar. Bedensel mekanlar, mekânın sınır

esaslı bir kavram olması göz önünde bulundurulduğunda bireylerin kimliklerinin bulunması gereken bir mekan olarak değerlendirilebilir. Bu sınıflandırma doğrultusunda mekândan kopuş, kimlik bütünlüğünün bozulması açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Bunun sebebi, kimliğin büyük bir parçasının iletişime dayanması ve göç olgusunun insanlar arasındaki sürekli düşünce akışını bozmasıdır. Farklı diller, farklı kültürler ve gidilen mekandaki ön yargılar, iletişimde azımsanamaz bir boşluğa sebebiyet vermektedir. Bu boşluk da kimliklerin temelinin sarsılmasının ana nedeni olarak değerlendirilebilmektedir.

Göç , çeşitlenebilir bir olgudur (beyin göçü, zorunlu göç, vb.) ve bu çeşitlilikle beraber göç sorunu üzerine kaleme alınan eserler de farklılık göstermektedir. *Yolun Gölgesi*, bireyin kimliğinde bir karmaşaya yol açan göç eylemini ve bu eylemin insan üzerindeki etkilerini konu alan bir öykü kitabıdır. On dört öyküden oluşan bu öykü kitabının, birden fazla bakış açısıyla göç sorununun insan üzerindeki etkisini aktarması nedeniyle, katmanlı bir anlatıma sahip olduğu savunulabilir. Öykülerin her birinin aynı bakış açısına sahip olmamasının sonucunda göç olgusuna tanrısal ve birinci kişi bakış açılarıyla bakılabilmekte, bu durum da varılan yargının perspektifini genişletmektedir. Yapıt, birden fazla öykü barındırması ve bu öykülerin her birinde mekan değişikliğinin hem etnik hem fiziksel hem de bedensel boyutlarını aktarmasıyla çok boyutlu bir hal almaktadır. Buna ek olarak göç sorunu, öykü kahramanlarının kimlik seçimleriyle ve bu kimliklerin aralarındaki farklılıklarla oldukça dikkat çekecek biçimde yansıtılmış ve uzam kavramı üstü silik bir biçimde aktarılmıştır. Bu karakter seçimi, yapıtın her okuyucunun bakış açısını yansıtacak bir dil benimsemesinde ve uzam , daha doğrusu uzamsızlık seçimi de yapıtı evrensellik çerçevesinde kabul edilebilir kılmaktadır. Uzamsızlık kavramı bu çalışmada, bireylerin çeşitli nedenlerle buldukları yere ait olmaması veya olamaması anlamında kullanılmıştır.

Ulusal Tez Merkezinin verileri sayesinde ulaşılan kaynaklar sonucunda bu yapıtı konu alan hiçbir eleştiriye ulaşılmamıştır. Bu tez ile hedeflenen, Behçet Çelik'in *Yolun Gölgesi* adlı yapıtında “göç” olgusu doğrultusunda gerçekleştirilmemiş olan inceleme eksikliğini gidermektir. Behçet Çelik, bireysel eğitimi göz önünde bulundurulduğu takdirde Adana Anadolu Lisesini bitirip daha sonrasında bambaşka bir kültüre sahip olan İstanbul Üniversitesinde eğitimine devam etmiştir. Çelik'in bulunduğu mekanların, kültürlerin ve kimliklerin aralarındaki farklılıklar sebebiyle gözlem yapabilme şansı artmıştır. Yazar, göç etmiş bir azınlığın parçasıdır. Bu nedenle edindiği deneyimler sayesinde okuyucuya geniş bir kelime yelpazesıyla “göç” olgusunu aktarması, oldukça

etkili bir biçimde gerçekleşmiştir. Çelik, Taylan Ayrılmaz'a verdiği bir röportajda “göç” ü nasıl deneyimlediğini şu şekilde aktarmıştır.

“Çocukluğumun geçtiği Adana'nın eski caddelerinden birini çok andıran, başka bir şehirdeki bir caddede yürürken kısacık bir an sanki çocukluğumda o caddeden geçtiğim anlardan birine dönmüşüm gibi hissettim kendimi, çocukken de pek ender, yılda ancak bir iki kez geçtiğimiz bir caddeydi üstelik ama yüz yıllık binalar az çok korunduğu için şehrin içinde insana zamanda yolculuk yapıyormuş hissi veren bir yerdi. Çocukken belli belirsiz hissettiğim o zamanda yolculuk hissini benzerini yaşadığım o ânın öyküsünü yazmak istedim.”¹

Çelik'in diğer çalışmaları incelendiğinde de toplumu bilinçlendirmek amacıyla kaleme alınmış olan öyküler ile karşılaşılmaktadır. “Diken Ucu”, bu öykülerin derlendiği bir diğer kitaptır ve bu kitabın içinde yer alan “Kaldığımız Yer” adlı öykü, “Yolun Gölgesi” adlı öykünün ana temasına paralel olarak “göç” olgusunu işlemektedir. Hikâyede, Diyarbakır'da zorla köylerinden göç ettirilen insanların karşılaştıkları zorluklar ele alınmaktadır. Bu bağlamda Çelik'in “Yolun Gölgesi” adlı yapıtından da yola çıkarak toplumsal sorunları ele aldığı savunulabilmektedir. “Kaldığımız Yer” adlı öykünün de gerçek bir yaşamdan alıntı yapılmıştır. Behçet Çelik de gerek duygusal gerek düşünsel gerekse fiziksel göçe maruz kaldığından ötürü olayları deneyimle harmanlayıp okuyucuya sunmuştur.

Çelik , deneyimlerinden yola çıkarak “göç” olgusunu farklı açılardan ele almıştır. Behçet Çelik'in “Yolun Gölgesi” adlı yapıtını konu alan bu tezde, “göç” olgusu fiziksel göç, duygusal göç ve düşünsel göç olmak üzere üç ana başlıkta incelenecektir. Bu tezde incelenecek olan 6 öykü, sırasıyla “Yolun Gölgesi”, “Sahilde Un Çuvalları”, “Hebû Tune Bû”, “Babamın Adı”, “Dirlik Kaybı” ve “Başka Bir Yerin Yüzeyi”dir. Fiziksel göç “Yolun Gölgesi” , “Sahilde Un Çuvalları” , duygusal göç “Hebû Tune Bû” , “Babamın Adı” ve düşünsel göç “Dirlik kaybı” ve “Başka Bir Yerin Yüzeyi” öyküleri dolayısıyla incelenecektir.

¹ <http://www.behcetcelik.com/söyleşi-yazmaya-başladıktan-sonra-hikâye-yürür-esas-olarak-taylan-ayrılmaz.aspx>,

II.GELİŞME

II.I Duygusal Göç

Göç, yalnızca fiziksel bağlamda değil aynı zamanda duygusal ve düşünsel bağlamda da bireyin kimliğinin yapı taşı olan aidiyet kavramına etki eder. Göç eden veya göç etmeye zorunlu bırakılan bireylerin yeni bir uzama alışmaları oldukça sancılı bir süreçten geçer. Aynı zamanda göç eden bireylerin yerleştikleri yerde bulunan yerliler, çevrelerindeki değişim sonucunda duygusal bir göçe tanıklık etmiş olurlar. Bu süreç fiziksel olmanın haricinde duygusal bir yoğunluğa da sahiptir. Ait olunan yerden kopuş, duygusal açıdan bireyleri oldukça derinden etkiler ve bu etkiler bireylerin duygularının bir aynası olan davranışlarına da yansır. Behçet Çelik'in öykü derlemesinde duygusal göç oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Bu bağlamda duygusal göç "*Yolun Gölgesi*" ve "*Sahilde Un Çuvalları*" öyküleri üzerinden incelenecektir.

Yolun Gölgesi, göçe tanıklık eden bir ailenin sıradan bir gününde alışlagelmemiş bir iletişim kopukluğunu konu almaktadır. Öykü , tanrısal bakış açısı ile yazılmıştır. Bunun sebebi bireylerin karışık iç dünyalarını dışa vurmakta zorlanmalarından ötürü kendileri yerine duygularını ifade edecek başka bir "ses"e duydukları ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç haricinde, iç monologları daha tarafsız ve olduğu gibi aktarmak da ayrıca amaçlanmıştır. Uzam olarak sabit bir mekan olan "ev"nin seçilmesinin sebebinin, sabit uzama karşın hala daha bir değişim içerisinde olan duyguları okuyucuya daha net bir biçimde aktarmak olduğu savunulabilir. Uzam seçiminin dar bir alandan yana kullanılmasının bir diğer sebebi de karakterlere ve karakterlerin iç dünyasına yoğunlaşılmasını pekiştirmektir.

Öykü, huzursuzluğu betimleyen “cansız”, “fersiz”, “tatsız” gibi kelime seçimiyle açılmaktadır. Öyle ki bu sayede öykü figürlerinden özellikle babanın içinde ağır basan duygusal huzursuzluğun ve yorgunluğun altı daha fazla çizilmektedir. Kitabın adındaki “yol” sözcüğü, eskiden kopuşu ve yeniye doğru değişimi simgelemekte, buna karşılık “gölge” eskide kalan deneyimleri ve arkada kalan fakat hep bireyi takip eden geçmişi simgelemektedir. Başlıktaki bu zıtlık, öykünün tamamına etki etmektedir. Behçet Çelik ise bu başlık seçimini bir röportajında şu şekilde açıklar:

“Bu kitapta daha çok yolu, yolcuyla değil de yola düşmenin, daha doğrusu düşmek zorunda kalmanın ve buna tanık olmanın başkaları üzerindeki etkisini yazdığım için. Yola düşen biz olmasak da dünyada milyonlarca insanın yerinden yurdundan edilmesi bir biçimde bizim de güneşimizi gölgeliyor. Çok duyarlıyız da onların hali canımızı yaktığı için değil, elbette bu da var, ama bazen bencilliğimizden, onların yolda olmasının bizim huzurumuzu, refahımızı kaçırdığını sanmamızdan, sorumluluklarımızı, güçsüzlüklerimizi onların sırtına yükleme kolaycılığına kapılıvermemizden. İşte bunlar hep gölge; bazen üzerimize vuran, ışığımızı kesen, bazen çoktan içimizde yer etmiş bir karanlığın kendini duyurması, göstermesi ya da bu karanlığı, kararmayı görmenin, fark etmenin kendimize ilişkin imgemizi soldurması.”

Bu sözlerden yola çıkarak başlığın duygusal göç kavramı üzerinden şekillendiği savulabilir. Hikâyenin başkahramanı olan Engin’in fiziksel özellikleri, fiziki bir portresinin çıkarılamayacağı kadar az verilmiştir. Okurun duygulara yoğunlaşmasının kolaylaştırılması bu yöntem ile sağlanmıştır. Duygular ön planda olduğundan ötürü bireyin içinde bulunduğu durum daha keskin çizgiler ile sınırlandırılmış ve bireyin içinde yaşadığı çatışma daha net bir biçimde aktarılmıştır. *Yolun Gölgesi* adlı öyküde gerçeklik ve düş kavramı arasında yapılan yolculuğun sarsıntısından bahsedilmektedir. Öyledir ki öykünün başkahramanı olan Engin, her sabah uyandığında kendini rüyasının gölgesinin altında bulmaktadır. Süregelen yolculuk ve yolculuğun sonucu “*gövdemiz durmuş , menzile varmış , ruhumuz durmamış , varamamış olur.*” (syf.13) cümleleri ile tanımlanmaktadır. Bu alıntıdan yola çıkıldığı zaman düş ve gerçek arasında gerçekleştirilen göçün bireyin duygu dünyasını içinde barındıran ruhu etkilediği kanısına varılabilmektedir. Öykünün incelenmesinde büyük bir yere sahip olan bir başka benzetme daha kullanılmıştır. “*Bir süre daha gövdeden kopmuş kertenkele kuyruğu gibi titreyeceğimizi bilsek de sonrasında bütün sarsıntılar diner nasılsa.*”(syf.13) Bireyin kendisini gövdeden kopmuş kertenkele kuyruğu olarak betimlemesi “göç” olgusunun bireyin “duygu” dünyasında yarattığı etkinin azımsanamaz

olduğunun bir diğer göstergesi olarak kabul edilebilmektedir. Bu benzetme incelendiğinde “*gövde*” kalıcı olanı sembolize eder. Kertenkele kuyruğu ise bir darbe sonrasında bütünden ayrılan ve ayrıldığı süreden sonra bir daha bir işleve sahip olamıyor olması yönü ile “göçebe” hayat yaşayan insanlar ile özdeşleştirilmiştir. Öyle ki kertenkele kuyruğu koptuktan sonra yenilenebiliyor olsa dahi kopan parça işlevini tamamen kaybetmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda kuyruğu aidiyet olarak adlandırabiliriz. Aidiyetler bulunulan koşul ve mekanlar doğrultusunda değişse de kendilerine yer bulabilmek için eski aidiyetleri kişinin kimliğinden silerler. Bu nedenle eski olan aidiyet “*kopmuş kuyruk*” olarak var olmaya devam etse de işlevini kaybeder ve yerini “*yeni kuyruk*” olan adapte olmuş aidiyete bırakır.

Duygusal göçün işlendiği bir diğer öykü olan “*Sahilde Un Çuvalları*” da “*Yolun Gölgesi*”ne benzer biçimde bireyi ve duygularını ön planda tutmaktadır. Bu düşüncenin oluşmasındaki temel sebep, uzam olarak “sahil”in seçilmesidir. Bu bilinçli seçimin sebebi olarak dikkat çekilmesi istenen kavramın uzam değil de bireyin iç dünyası olduğu savunulabilir. Öykü boyunca iç monolog ön planda tutulmuş ve baş kahraman olan “Müjgan” haricinde başka bir kahramana rastlanmamıştır. *Yolun Gölgesi* öyküsünün aksine burada bir kadının bakış açısıyla “göç”ün incelenmesi, bu olguya bakış açısını büyük ölçüde genişletmektedir.

Öykü, kendini sahilde bulan bir kadın olan Müjgan’ı anlatmaktadır. Müjgan ise göçebe bir hayat sürmektedir. Öykü süresince hep Müjgan’ın endişeleri ve kaygıları ön planda tutulmuştur ki duygusal göç daha çarpıcı bir şekilde işlenebilmiştir. Öykü, tanrısal bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Bu seçimin sebebi ise bireyin kendisini tanımlayamıyor olması ve tanımlanabilmek için bir başkasına ihtiyaç duymasıdır. Öykünün başlığında kullanılan “*sahil*” ve “*un çuvalları*” betimlemeleri incelendiğinde duygusal göç kavramının işleneceği olgusu daha da kesinleşmektedir. Sahil sakin ve sessiz bir uzamdır. Sahilde bulunan bir birey kendi sesini dinleyebilmektedir. Öyle ki uzam olarak sahilin seçilmesinin en temel sebebi de budur. Aynı zamanda bahsi geçen “*ses*” ve “*sessizlik*” arasındaki bağlantı da “dil” kavramından gelmektedir. Öyle ki bulunduğu kültürün diline hakim olamayan bir kişi için sesler sessizlikle eş değerdir. Sahilde bulunan un çuvalları ise bireyin toplumda kaybolursa dahi farklılıkları sebebiyle toplumun geri kalanından ayrılacağını ve her zaman altta kalacağını simgeler. Sahil, kum taneleri ile doludur ve “un”, kuma yapısal bağlamda oldukça benzese de yapıtaş bambaşkadır . Kum tanelerinin

altında ezilen un taneleri, “göçebe” hayat süren insanları ve bu insanların toplumda yer edinmek için harcadıkları çabaları simgelemektedir. Öykü, “yan yana”, “art arda” gibi pekiştirmeler ile başlamaktadır. Pekiştirmelerin yapısı incelendiği zaman, pekiştirmeyi oluşturan kelimelerden birinin anlamlı diğerinin ise anlamsız olduğu kanısına varılabilmektedir. Bu farklılık öykünün her cümlesinde hissedilmektedir. Bu dengesizliğin sebebi ise bireyin duygularının karmaşık olması ve kendisini içinde bulunduğu mekâna ait hissetmiyor oluşudur.

Bu öyküde “göç”ün duygusal olarak bireye bir diğer etkisi de “kaygı” olarak betimlenmiştir. Öykü boyunca süregelen “ertesi gün”e ve onun getireceklerine karşı duyulan belirsizlik, kaygının temelini oluşturmakta ve duygusal göç’ün neden olduğu belirsizlik duygusunun altını çizmektedir. Bu kaygı “*geceden kalan son kaygıları*” (syf. 22) biçiminde izah edilmiş olup gece ve kaygı bir önceki öyküdeki gibi bağdaştırılmıştır. Gece ve kaygı arasındaki bu benzetme, bireyin önünü görememesi gibi ortak bir nedene bağlanmaktadır. Nasıl ki birey gece olduğunda önünü göremezse kaygı duyan bireyler de geleceği göremezler. Bu bağlamda incelendiğinde “duygusal göç”ün beraberinde umutsuzluğu da getirdiği savunulabilmektedir.

II.II. Fiziksel Göç

Göç, her ne kadar bireye bağlı olsa da fiziksel göç diğer göç çeşitlerine nazaran mekan ve uzam kavramları ile daha iç içedir. Bu duruma ek olarak fiziksel göç bireyin kendi ile çatışması değil toplum veya uzam ile çatışmasıdır. Bu nedenle ‘fiziksel göç’ ve ‘göç etme durumu’ bir olgu olarak üçüncü tekil/çoğul şahıslara veya olaylara doğrudan bağlıdır denilebilir. Bu göç çeşidi “*Hebû tune bû*” ve “*Babamın Adı*” adlı iki öykü üzerinden incelenecektir.

“*Hebû tune bû*”, bir ailenin göç sırasında yaşadıkları zorlukları konu almaktadır. Büyük bir aileyi kapsamaktadır ve öyküdeki kahramanların çeşitliliği okura geniş bir yaş aralığını gözlemleyebilme olanağı sağlamaktadır. Uzam olarak duygusal göçe paralel olarak eylemlerin ağır bastığı bir anlatım söz konusudur. Bunun sebebi, önemli olanın eylem olmasıdır. Çelik, duygusal göçü aktarırken tanrısal bakış açısına başvururken fiziksel göç esas alındığında birinci tekil şahıs aracılığıyla okur ile iletişime geçmiştir. Bu seçim aracılığıyla “göç” olgusunu deneyimlemiş bir

bireyin bakış açısıyla bu kavram ele alınacak olup kavramın aktarımı daha nesnel betimlemeler ile dayanak bulacaktır.

Başlık seçimi incelendiğinde başlıktaki dil seçimi oldukça dikkat çekmektedir. Bunun sebebi başlığın Türkçe değil de Kürtçeden seçilmiş olmasıdır. Diller, kültürleri temsil etmektedirler. Dolayısıyla göç eden bireylerin yanlarında götördükleri ve gittikleri toplumda iletişim kurarken kullandıkları “dil”, varılan topluma yeni bir kültür getirmiş olacaktır. Bu başlık, “*bir varmış bir yokmuş*” anlamına gelmektedir. Burada varlık ve yokluk arasındaki zamansızlıktan söz edilebilir. Fiziksel göçü konu eden bu öyküde insanların çektiği acılar ve zorluklar birinci tekil ağızdan açıklanmaktadır. Fiziksel göç, toplumun insanları “yol”a düşmeye zorlaması ile ortaya çıkar. Öyküde kullanılan “*yapmalıyız*”, “*yola koyulmalıyız*” gibi eylemlerin çekiminde görülen gereklilik kipleri de bu tezi desteklemektedir. Göç eden topluluk için “*Bir avuç insan.*” (syf. 44) betimlemesi kullanılmıştır. Bu betimleme ile insanın değersizleştiriliyor olduğu gerçeği açığa çıkarılmış ve bu sorunsallaştırılmıştır.

Öykünün ilerleyen bölümlerinde bedensel bir acıdan bahsedilmektedir. Öyle ki, duygusal göç bireye ruhsal bağlamda bir yorgunluk hissettirse de fiziksel göç bedensel bir yorgunluğu da beraberinde getirmektedir. “*Neresi olduğunu kestiremediğim bir yerler acıyor içimde. Bedenim mi bana ait olmaktan çıkıyor, acı mı yer değiştiriyor? Kalbim diyorum , karnım diyorum , göğsüm, hepsinin arasında bunca yıldır farkında olmadığım bir boşluk, neresi bilemiyorum.*” (syf. 45) cümleleri de çekilen acının yalnızca fiziksel olmadığını beraberinde duygusal bir boşluk sebebiyle gelen ruhsal acıdan da bahsedilmektedir. Ailenin en büyüğü ve öykünün başkahramanı olan babaanne, kendini bir ağaca benzeterek şu betimlemeyi yapmıştır, “*Bir ağacı söküp başka bir yere diktiğinde ne zor tutar kökleri , tutsa da yemişi tatsız, yaprağı soluk olur*”. (syf.45) Bu benzetme aracılığıyla fiziksel göç sonrasında ait olunan ve “kök” olarak tasvir edilen kültürden kopuş bireyin kimliğinde ağır zararlara sebebiyet vermektedir. Birey hiçbir zaman eskisi kadar üretken ve renkli bir yaşama sahip olamayacaktır. Fakat bu benzetme yaşlı bir kadının ağzından yapılmıştır. Bu olgu göz önünde bulundurulduğunda fiziksel göçün yaşlı bireyler üzerinde etkisi de rahat bir biçimde gözlemlenebilir. Göç olgusunun verdiği zararın her yaş aralığında aynı olmadığı öykünün anlatıcısı olan yaşlı kadın tarafından “*İkinci sökülüşüm benim, öncekinde geçtim, tutundum.*” (syf. 45) cümlesiyle aktarılmıştır. Genç bireyler için fiziksel göç aynı derecede etkili olmamakla

birlikte, göç olgusunun birey üzerindeki etkisinin bireyin dinçliğine de bağlı bir etken olduğu savunulabilmektedir.

Fiziksel göçün işlendiği bir diğer öykü olan “*Babamın Adı*” adlı öykü, diğer öykülere nazaran uzam betimlemesi ile başlamaktadır. Duygusal göçe değinilen öykülerin aksine bu öyküde uzam oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Uzam olarak Türkiye ve Fransa yer almaktadır. Bu iki apayrı mekan, iki apayrı kültüre ve dile sahiptir. Bu farklılık dolayısıyla bireylerin düşünceleri ve bakış açıları başka yönler evrilmiştir. Öykü, çocuklukları küçük bir kasabada geçen iki arkadaşın zamana ve dış faktörlere bağlı olarak yollarını ayrılması sonucunda otuz beş sene sonra bir araya gelmelerini ve bu buluşma esnasında eskiyi anma biçimlerini konu edinmektedir. Bu öykü, tanrısal bakış açısıyla yazılmış olup, bu seçim iki farklı bakış açısını da göstermeyi amaçlanarak yapılmıştır. Hikâyenin iki ana kahramanı vardır ve bu kahramanların bulunulan uzama bakış açıları oldukça farklıdır. Bu farklılığın temelinde fiziksel göç olgusu yatmaktadır. Fiziksel göç beraberinde geçmiş ve geçmişte bulunulan mekâna özlemi getirmektedir. Ana karakterlerden biri Türkiye’de kalmış diğeri ise Fransa’ya gitmiştir. Bu göç, dinsel sebepler dolayısıyla gerçekleştirilmiştir. Önceden de savunulduğu gibi, duygusal göçün aksine fiziksel göç üçüncü şahıslara ve olaylara bağlıdır. Bu öyküde de fiziksel göçün sebebi olarak “Maraş Olayları” gösterilmiştir. Öyküye iki farklı bakış açısı ile bakılabilmektedir. Bir tanesi göç eden birey ve diğeri ise etmeyen birey. Bu öykü dolayısıyla göç eden ve etmeyen bireyler arasında karşılaştırma yapabilme imkanına sahip olunmuştur. Yapılan göç uzama bir değer kazandırırken göç etmeyen birey uzama daha monoton bir bakış açısı ile bakmaktadır. Diğer öykülerin aksine bu öyküde göç olgusunun pozitif taraflarından bahsedilmiştir.

II.III. Düşünsel Göç

Göç duygusal ve fiziksel olmanın haricinde düşünsel bağlamda da incelenebilmektedir. Birey düşlediği evren ve var olduğu evren arasında bir göçe tabi tutulur ve sonucunda düşünsel göç gerçekleşir. Bu bireyin gerçek ve gerçeküstü arasında yaptığı bir yolculuk olup gerçeklik algısını buğulaştırır. Behçet Çelik, düşünsel göçü “*Dirlik Kaybı*” ve “*Başka Bir Yerin Yüzeyi*” isimli iki öyküsünde betimlemiştir.

İlk olarak “*Dirlik kaybı*” incelendiğinde iki ana kahraman gözlemlenmektedir: Kadir ve Fuat. Bu iki kahramanın saniyeler içerisinde değişen kararları ve bu değişim süresince yaşadıkları olumlu veya olumsuz deneyimler konu edinmiştir. “Barış” yanlısı olan kahramanların gerçeklikten kopuşlarına değinilmektedir. Öykünün içeriğinde Attila İlhan’ın şiirine yer verilmektedir. Bu bilginin incelemenin başında yer almasının sebebi başlık ve bu şiirin içeriğinin uyumudur. Attila İlhan şiirinde “*Ölümüm aniden olacak*” demektedir. Öykünün başlığı olan “*Dirlik Kaybı*”nda da ölü ve diri arasında bir zıtlık gözlemlenebilmektedir. Bu öyküde aynı zamanda edebiyatın zamansız oluşundan da bahsedilmiştir. Behçet Çelik bir röportajında, “*Edebiyatın sözü zamansız ve yersizdir, bu nedenle zaman ötesi ve bu dünyaya aittir, diye geçirdi içinden inanmayarak; kocaman bir yalandı bu da, çaresizlikti, diyor karakter. Behçet Çelik için de böyle mi?*”² sorusuna “*Aslında edebiyatın zamansız olduğuna inanıyorum çünkü yüzlerce yıl önce yazılmış olduğu halde bugün bizi çok içeriden yakalayan pek çok kitap var. Ama sonuçta bu gibi inançlarımızın kırıldığı kimi kavşaklardan da geçiyoruz, toplumsal kargaşa zamanlarında sözün karşdakine gitmediği; şiddetin, yüksek perdeden konuşmanın o incelikli dili çok örttüğü zamanlarda edebiyata olan inancımız da sarsılıyor ama yine okuduğumuz güzel metinler bizi tekrar bu inanca bulaştırıyor. Hatta zaman zaman ülkede yaşanan çok can sıkıcı gelişmeler karşısında canım çok sikkinken, bütün bunlarla hiç ilgisi olmayan ama bende hoş duygular yaratan kimi kitapları okuduğumda – bunların illa kurgu kitap olması da gerekmiyor, güzel bir edebiyat eleştirisi metni okuduğumda da– içimin ferahladığı olmuştur. Yine sığındığım şey edebiyat oluyor.*”³ cevabını vermiştir. Bu bağlamda öyküde kullanılan edebiyat bir sığınak olarak tanımlanabilmektedir.

Düşünsel göç olgusuna sahiplik eden bir diğer hikâye ise “*Başka Bir Yerin Yüzeyi*”dir. Bu hikâyede başkahramanın kendini özleştirdiği sokak köpekleri ve bu köpeklerin yaşantısından bahsedilmiştir. Hikâyenin birinci tekil şahıs dolayısıyla aktarılmasının sebebi okuyucunun başkahraman ile empati kurabilecek olmasıdır. Hikâyenin tamamında geçmiş zaman kullanılmış yalnızca bir bölümde şimdiki zaman kullanılmıştır. Bunun sebebi ise geçmiş ve gelecek arasında yaşanan düşünsel göçtür. Birey geçmişin anıları ile şu anın acısından kurtulmayı amaçlar ve bu amaç

² <http://www.behcetcelik.com/söyleşi-yolun-gölgesi-haydarpaşa-garına-düştü--leyla-alp.aspx>

³ Ayırılmaz,Taylan(2018) , "Yazmaya Başladıktan Sonra Hikâye Yürür Esas Olarak"söyleşisi

doğrultusunda düşünsel bir göç gerçekleştirir. Bu göç diğer göçlerin aksine bireyin kendisini ittiği ve zorunda bıraktığı bir göçtür. “*Telaşların, yoksunlukların, yerli yersiz korkuların, yetersizliklerin olmadığı başka bir alemde, başka bir yerin yüzeyindeyim.*”(syf. 112) diyen kahraman, sözlerine ”*Canımı sıkan, içimi sıkıştıran bir şeyler olduğu kısa süreliğine çıkmıştı aklımdan.*” (syf. 112) cümlesi ile devam etmektedir. Düşünsel göç bir önceki hikâyede de olduğu gibi kısa vadede gerçekleştirilen ve anlık düşünce değişimleri içinde bireyin zihninde gerçekleştirdiği bir göçtür ve bu göç her iki öyküde de sözcük seçimi aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Birey, içinde bulunduğu durumdan çıkmak imkânsız bir hal aldığında düşlere sığınmaktadır ve sığınak olarak kaçılan ‘düşler’ sonrasında gerçek hayatın zorluklarıyla tekrardan karşılaşmak bireyi derinden sarsmaktadır. Bu gerçeklik değişimi sonrasında hissedilen ani düşsel değişim bireyin göç etmesine sebebiyet vermektedir. Bu göç de “düşünsel göç” olarak tanımlanabilmektedir.

III.SONUÇ

Behçet Çelik evrensel bir sorun olan “göç” hikayesini Türkiye bağlamında “Diken Ucu” ve evrensel olarak da “*Yolun Gölgesi*” adlı yapıtında ele almıştır. Günümüz dünyasında en önemli toplumsal sorunlardan bir tanesi olan “göç” sorunu, genel olarak göç edilen yerdeki insanların sorunu olarak ele alınmasına rağmen Behçet Çelik, daha ziyade göç eden insanların duygu ve düşünsel durumlarının nasıl etkilendiği üzerinde durmuştur. Böylelikle, göç olgusuna bu olgunun öznesi olan ‘insan’ gözünden bakma fırsatını okuyuculara sunmuştur. Göç edilen yerdeki insanlar, sadece fiziksel göçün sonuçları ile yüzleşirken göç eden insanlar aynı zamanda göçün düşünsel ve duygusal etkileriyle de baş başa kalmakta ve hatta bu durum onların kültürel aktarımına da etki etmektedir. İnsanların kültürel değerlerinin devamını sağlayacak olan “dil”, göç olgusu sebebiyle zarar görmekte ve değişmektedir. Bu değişim öykülerin her birinde oldukça net bir geçişle okuyucuya hissettirilmiştir. Göç eden toplumlar dillerini geliştirememekte, kendilerini ifade edememekte ve kültürel olarak bir duraklama dönemine ayak basmaktadırlar. Bu durum, göç eden insanların toplumla olan ilişkisini sınırlamakta ve kişiyi kendi iç dünyası ile baş başa bırakmaktadır. Bu yalnızlık, kimi zaman düşsel zenginliğe yol açarken kimi zaman ise bireyi bedenine hapsedmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde göç, Behçet Çelik tarafından bir olgu

olarak üç ana başlıkta dillendirilmiştir. Birincisi, bireyin zihni ve bedeni arasında gerçekleştirdiği, günlük veya süregelen olaylar karşısında bir savunma mekanizması olarak duygulara kaçtığı bir göçtür. Bir bağlamda bireyin kendi kendini göç etmeye zorladığı söylenebilir. Duygusal göç başlığı altında “*Yolun Gölgesi*” ve “*Sahilde Un Çuvalları*” adlı iki öykü incelenmiş ve bu inceleme neticesinde iki öykünün de tanrısal bakış açısıyla yazılmış olduğu kanısına varılmıştır. Bu seçimin sebebi, bireyin zaten içinde baş etmeye çalıştığı ve dillendiremediği duygularını dile getirecek bir başka “ses”e duyduğu ihtiyaçtır. Bir diğer göç çeşidi olan fiziksel göç, bireyin 3.tekil/çoğul şahıslar tarafından zorlandığı veya içinde bulunulan durumun sonucu olarak meydana gelmiş göçlerdir. Bu göç çeşidi insanı hem duygusal hem de fiziksel bağlamda zorlamaktadır. Bunun sebebi ait olunulan kültürden kopuş ve dolayısıyla yeni bir etnik kökene uyum sağlama sürecinin sancılı olmasıdır. Bu göç, içinde “özlem” barındırır. Örneğin “*Babamın Adı*” adlı öyküde Fransa’ya göç etmek durumunda kalan kahraman, “*Biri ile Türkçe konuşmak istedim.*” (sayfa 50) Sözü ile hem özlemine hem de başka bir dile ve kültüre adapte olma sürecinin ne kadar sancılı olduğunu dile getirmektedir. Fiziksel göç başlığı altında “*Babamın Adı*” ve “*Hebû Tune Bû*” adlı iki öykü incelenmiştir. İki öyküde de “göç”ü deneyimlemiş iki ayrı kahraman yer almaktadır. Bir tanesi tanrısal bakış açısı yardımıyla yazılmışken diğeri 1. Tekil şahıs ile yazılmıştır. Bu farklı bakış açılarının kullanımı sayesinde “göç” olgusuna başka bakış açıları yardımı ile göz atılmış ve bunun sonucu olarak daha nesnel ve objektif bir yargıya varılma olasılığı artmıştır. Üçüncü göç çeşidi olan “düşünsel göç” ise bireyin zaman içinde yaptığı yolculuğu esas almaktadır. Diğerlerinde dış faktörler sebebiyle veya bireyin zorunlu olması durumundan kaynaklanan bir göç varken düşünsel göçte daha ziyade bireyin kendi iradesi ile yapmış olduğu ve arzuladığı bir göç söz konusudur. Birey burada diğerlerinden farklı olarak göç etme durumundan ruhsal mutluluk ve haz almaktadır. Bu bağlamda incelendiği vakit Behçet Çelik’in “*Dirlik Kaybı*” ve “*Başka Bir Yerin Yüzeyi*” adlı öyküleri düşünsel göçe oldukça anlamlı ve açık bir örnek olarak sunulabilmektedir.

IV.KAYNAKÇA

1. Alp, Leyla(2017) "Yolun Gölgesi" Haydarpaşa Garına Düştü söyleşisi
2. Ayrılmaz,Taylan(2018) , "Yazmaya Başladıktan Sonra Hikâye Yürür Esas Olarak"söyleşisi
3. Çelik, Behçet (2017) *Yolun Gölgesi* (Can Yayınları) (2.baskı)